

5. Valsts budžeta likuma struktūra un izdevumi

5.1. Valsts budžeta izdevumu plānošanas būtiskākie elementi

5.1.1. Budžeta plānošanas un politikas saistība

Atbilstoši Likumam par budžetu un finanšu vadību **vidēja termiņa valsts budžeta plānošana** – process, kurā tiek noteikti pieejamie resursi vidējam termiņam un nodrošināta šo resursu izlietošana atbilstoši valdības noteiktajām prioritātēm. Vidēja termiņa budžeta plānošana paredz noteikt valsts budžeta likumu vienam gadam un maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjomu turpmākajiem diviem gadiem. Likumā par budžetu un finanšu vadību šobrīd kā vidēja termiņa budžeta plānošanas dokuments ir noteikts vidēja termiņa budžeta ietvara likums. Vidēja termiņa budžeta ietvara likumu izstrādā katru gadu nākamo triju gadu periodam, pie tam katra nākamā vidēja termiņa budžeta ietvara likuma perioda pirmajam un otrajam gadam tiek izmantoti iepriekšējā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā noteiktie rādītāji, savukārt trešajā gadā plānotie rādītāji ir jauni.

Vidēja termiņa budžeta ietvara likums un gadskārtējais valsts budžeta likums tiek izstrādāts atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma nosacījumiem, nodrošinot pārredzamu un atbildīgu fiskālo politiku. Fiskālās disciplīnas likuma mērķis ir nodrošināt ekonomiskā ciklā sabalansētu budžetu un tas balstās uz trīs skaitliskajiem fiskālajiem nosacījumiem, kas jāņem vērā gadskārtējā valsts budžeta likumprojekta sagatavošanā:

- 1) bilances nosacījums;
- 2) izdevumu pieauguma tempa nosacījums;
- 3) valsts budžeta izdevumu sliekšņu noteikšana vidējā termiņā.

Papildu stingru fiskālo nosacījumu ieviešanai vidēja termiņa budžeta plānošanā Fiskālās disciplīnas likums paredz arī uzraudzības mehānismu, ar kura palīdzību tiek kontrolēts, vai likumā noteiktie fiskālie nosacījumi tiek ievēroti vidēja termiņa budžeta ietvara likuma un gadskārtējā valsts budžeta likuma plānošanā un izpildē. Uzraudzības nodrošināšanai ir izveidota **Fiskālās Disciplīnas Padome**, kas ir neatkarīga koleģiāla institūcija, kura sastāv no sešiem locekļiem, kas ir fiskālās politikas lietpratēji no Latvijas un citām ES dalībvalstīm.

Lai efektīvāk un ekonomiskāk īstenotu valsts budžeta izdevumu politiku, kā arī regulāri optimizētu budžeta izdevumus un izvērtētu to atbilstību attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un mērķiem, Likums par budžetu un finanšu vadību paredz pastāvīgu un sistemātisku valsts budžeta izdevumu pārskatīšanu. Tādējādi Ministru kabinets pieņem lēmumu par valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas tvērumu, savukārt Finanšu ministrs iesniedz Ministru kabinetam valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas rezultātus un priekšlikumus par šo rezultātu izmantošanu vidēja termiņa budžeta ietvara likuma projekta un gadskārtējā valsts budžeta likuma projekta izstrādes procesā.

Vidēja termiņa budžeta ietvara likums tiek sasaistīts ar **attīstības plānošanas dokumentiem**, tādējādi nodrošinot pieejamo resursu sasaisti ar valdības politikas prioritātēm vidējā termiņā. Vidēja termiņa budžeta ietvara likumā noteiktie finanšu rādītāji (ieņēmumi, izdevumi, budžeta bilance) pamatā aptver centrālās valdības sektoru (valsts pamatbudžets, kas ietver, tajā skaitā pašvaldībām paredzēto valsts finansējumu; valsts speciālais budžets sociālai apdrošināšanai). Vidēja termiņa budžeta ietvara likuma darbības perioda pirmais gads tiek detalizēti izvērsti gadskārtējā valsts budžeta likumā. Saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu

vadību un Fiskālās disciplīnas likuma prasībām vidēja termiņa budžeta ietvara likumā tiek norādīti vidēja termiņa budžeta mērķi un nacionālajā attīstības plānā noteiktie prioritārie attīstības virzieni, kā arī valdības fiskālās politikas mērķu formulējums. Vidēja termiņa budžeta ietvara likuma paskaidrojumi ietver makroekonomiskās situācijas analīzi un attīstības scenāriju, valdības fiskālās politikas mērķu sasniegšanai īstenojamo pasākumu izklāstu, nodokļu un nenodokļu ieņēmumu prognožu aprakstu, valdības parāda vidēja termiņa attīstības tendences, kā arī papildus tiek pievienota fiskālo risku deklarācija, kurā identificēti fiskālie riski.

2017.gada 13.maijā stājās spēkā grozījumi Ministru kabineta 2012.gada 11.decembra noteikumos Nr.867 "Kārtība, kādā nosakāms maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopapjoms un maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopējais apjoms katrai ministrijai un citām centrālajām valsts iestādēm vidējam termiņam", kas ievieša vienotu pieeju – prioritārie pasākumi – tādējādi nodrošinot, lai prioritāro pasākumu iesniegšanas un izvērtēšanas process būtu vienkāršāks, efektīvāks, akcentētu prioritāro pasākumu ietekmi uz ekonomisko izaugsmi un tautsaimniecību. Papildus tam, jaunā pieeja iespēju robežās sekmēs ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iekšējo resursu pārorientēšanu valsts attīstībai.

Attiecībā uz vidēja termiņa mērķiem un iniciatīvām Likumā par budžetu un finanšu vadību ir noteikts, ka ministrijas un citas centrālās valsts iestādes iesniedz priekšlikumus par **prioritārajiem pasākumiem** tad, ja attiecīgajos nākamajos saimnieciskajos gados atbilstoši aktuālākajām makroekonomiskās attīstības prognozēm būs pieejami līdzekļi to finansēšanai. Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes priekšlikumus par prioritārajiem pasākumiem sagatavo, pamatojoties uz Nacionālajā attīstības plānā, Valsts aizsardzības koncepcijā un citos attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un mērķiem, tostarp ņemot vērā nepieciešamību veikt budžeta iestāžu administratīvās spējas stiprināšanas pasākumus. Tādējādi tiek nodrošināta valstī noteikto prioritāšu sasaiste ar valsts budžetā pieejamajiem resursiem vidējam termiņam.

Pamatojoties uz Ministru kabineta apstiprināto maksimāli pieļaujamo izdevumu apjomu katram budžeta resoram, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes izstrādā un iesniedz Finanšu ministrijā **budžeta pieprasījumus** vidējam termiņam saskaņā ar Ministru kabineta 2012.gada 31.jūlija noteikumiem Nr.523 „Noteikumi par budžeta pieprasījumu izstrādāšanas un iesniegšanas pamatprincipiem” (turpmāk – noteikumi Nr.523). Lai pilnveidotu budžeta paskaidrojumus un tie sniegtu informāciju par valsts budžetu kā politikas realizācijas instrumentu, 2016.gadā un 2017.gadā tikai veikti grozījumi noteikumos Nr.523. Būtiskākais jauninājums ir **Politikas un resursu vadības karšu** ieviešana, ar kuru palīdzību tiek sniegts priekšstats par nozaru politiku rezultātu sasniegšanā ieguldītajiem resursiem (finanšu un cilvēkresursiem) un par nozares darbības rezultātā sniegto labumu sabiedrībai.

Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes, sagatavojot budžeta paskaidrojumus atbilstoši noteikumu Nr.523 prasībām, norāda to atbildībā esošās darbības jomas, kurās tiek īstenota noteikta politika vai darbības virziens un katrai formulētai darbības jomai izstrādā *Politikas un resursu vadības karti*. Katras darbības jomas *Politikas un resursu vadības kartē* ministrija definē mērķi (kas izriet no attīstības plānošanas dokumentiem vai normatīvajiem aktiem), sasniedzamus un mērāmus rezultātus un norāda ieguldītos resursus.

Papildus jaunais budžeta formāts ir devis iespēju interaktīvā un uzskatāmākā veidā informēt Latvijas iedzīvotājus par to, kādās jomās un kādā apmērā tiek ieguldīta nodokļu maksātāju nauda un kādi rezultāti sagaidāmi. Ikvienam interesentam FM tīmekļa vietnē ir pieejama:

- interaktīvā budžeta infografika, kas ļauj lietotājam iepazīties ar deviņām budžeta ieguldījuma jomām (piemēram, veselība, izglītība, sociālā aizsardzība u.c.) un tām novirzīto finansējumu, kā arī uzzināt detalizētu informāciju par ieguldījuma virzieniem katrā no nozarēm

un finansējuma avotiem. Papildus tiek sniegta informācija par rezultātiem, kuri sagaidāmi no valsts budžeta finansējuma ieguldīšanas attiecīgajā jomā;

- vizualizēti ministriju un citu centrālo iestāžu budžeti gan kopsavilkumā, gan detalizēti. Informācija ir pieejama trīs līmeņos – pirmajā līmenī lietotājs var iepazīties ar ministriju un citu centrālo iestāžu budžeta ieguldījuma jomām un tām novirzīto finansējumu, tostarp procentuāli. Otrajā līmenī – katras jomas Politikas un resursu vadības karte, kurā vienkopus tiek sniegta sabiedrībai iespējami aptverošāka un raksturojošāka informācija par nozares darbu attiecīgajā jomā – mērķis, tā sasniegšanā ieguldāmie resursi (*inputs*), sagaidāmie darbības rezultāti (*outputs*) un augstākā līmeņa sasniedzamie nozaru politikas un kvalitātes rādītāji (*outcome*). Trešajā līmenī iespējams uzzināt detalizētāku informāciju par budžeta programmām (apakšprogrammām) – mērķi, galvenās aktivitātes un izpildītājus, finansiālos rādītājus, darbības rezultātus un to rezultatīvos rādītājus.

Lai nodrošinātu darbības plānošanu tās kompetencē esošajās politikas nozarēs atbilstoši attiecīgajā nozarē apstiprinātiem attīstības plānošanas dokumentiem, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes izstrādā institucionālās **darbības stratēģijas**, kas atbilstoši valdības noteiktajām prioritātēm definē vidēja termiņa nozares attīstības mērķus, virzienus un sasniedzamos rezultātus. Īstenojot darbības stratēģiju, tiek veidota sasaiste budžeta izstrādei ar politikas plānošanu, jo viens no institūciju darbības stratēģijas uzdevumiem vidējā termiņā ir panākt, ka budžeta programmas nodrošina attīstības plānošanas dokumentos izvirzīto mērķu un plānoto rezultātu un to rezultatīvo rādītāju sasniegšanu. Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes katru gadu iekļauj budžeta pieprasījumos valsts budžeta programmu rezultātus, kurus plāno atbilstoši normatīvajiem aktiem par budžeta pieprasījumu izstrādāšanas un iesniegšanas pamatprincipiem, kas paredz, ka budžeta programmu (apakšprogrammu) darbības rezultātus un rezultatīvos rādītājus pēc iespējas veido attīstības plānošanas dokumentos plānotie darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji.

Gadskārtējā valsts budžeta likuma **paskaidrojumos** tiek ietverts makroekonomiskās attīstības apraksts, fiskālais apskats, ieņēmumu analīze, skaidrojums par valsts budžeta izdevumu plānošanas būtiskākajiem elementiem, valsts budžeta izdevumi funkcionālajā, administratīvajā un ekonomisko kategoriju sadalījumā, kā arī informācija par investīciju projektu finansēšanu, informācija par valsts finansiālajām saistībām (kopsavilkums), kā arī informācija par budžeta likumprojektu paketes ietvaros veiktajiem grozījumiem normatīvajos aktos. Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes paskaidrojumos norāda prioritāros pasākumus un to īstenošanas rezultātā sagaidāmos darbības rezultātus un to rezultatīvos rādītājus, optimizācijas pasākumus, kā arī katrai pamatbudžeta vai speciālā budžeta programmai (apakšprogrammai) norāda mērķi, galvenās aktivitātes un izpildītājus, darbības rezultātus un to rezultatīvos rādītājus, finansiālos rādītājus un kopējo izdevumu izmaiņas.

Lai rezultātus un rezultatīvos rādītājus būtu iespējams izmantot valsts **budžeta izpildes** un uzraudzības procesos, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes sniedz skaidrojumus par darbības rezultātu un to rezultatīvo rādītāju izpildi gada laikā, kā arī par rezultatīvo rādītāju vērtību izpildes novirzēm no plānotajām rezultatīvo rādītāju vērtībām, kas pārsniedz 15 procentus (gan pozitīvā, gan negatīvā nozīmē), un novērtējumu par izpildes ietekmi uz programmas (apakšprogrammas) mērķa sasniegšanu saskaņā ar Ministru kabineta 2011.gada 23.augusta instrukcijas Nr.8 „Instrukcija par valsts budžeta izpildes analīzi” prasībām.

Valsts budžeta likumprojekta izstrādes gaitā notiek **Latvijas Pašvaldību savienības un Finanšu ministrijas sarunas**, kuru rezultātā tiek sagatavots Ministru kabineta un Latvijas Pašvaldību savienības domstarpību un vienošanās protokols. Protokolā tiek iekļauti jautājumi par finanšu resursiem pašvaldību pamatbudžetam un speciālajam budžetam, pašvaldību finanšu izlīdzināšanu, aizņēmumiem, galvojumiem un ilgtermiņa saistībām, ES struktūrfondu apguvi un normatīvo aktu prasību izpildei nepieciešamo finansējumu.

Kopš 2014.gada Latvija kā eiro zonas dalībvalsts iesniedz Eiropas Komisijai Stabilitātes programmu (līdzšinējās Konverģences programmas vietā). Latvijas Stabilitātes programma ir vidēja termiņa politikas dokuments, kas raksturo Latvijas fiskālo politiku 2017. – 2020.gadam un ir sagatavots, vadoties pēc Stabilitātes un izaugsmes pakta ieviešanas nosacījumiem un vadlīnijām. Stabilitātes programma ir vērsta uz stingras un ilgtspējīgas fiskālās politikas īstenošanu un makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanu. Latvijai kā eirozonas dalībvalstij papildu Latvijas Stabilitātes programmai jā sagatavo un jā iesniedz Eiropas Komisijā un Eiropai Latvijas Vispārējās valdības budžeta plāna projekts, kurā tiek norādītas galveno nākamā gada budžeta rādītāju prognozes – ieņēmumi, izdevumi, deficīts un valsts parāds, ietverot valsts budžetu, pašvaldību budžetu, no valsts budžeta daļēji finansēto atvasināto publisko personu budžetu un vispārējā valdības sektorā ieskaitītās komercsabiedrības. Minētā plāna mērķis ir iesniegt Eiropas Komisijai informāciju, kas ļautu tai novērtēt plānotā budžeta atbilstību Eiropas Savienības tiesību normām fiskālās disciplīnas jomā. Ja Eiropas Komisija konstatē, ka budžeta plāns būtiski pārkāpj ES fiskālās disciplīnas noteikumus, tā var noraidīt budžeta plānu un pieprasīt dalībvalstij veikt izmaiņas un iesniegt to atkārtoti. Tāpat Eiropas Komisija savā atzinumā var sniegt rekomendācijas plāna uzlabošanai. Procedūra paredz, ka nacionālie parlamenti ņem vērā Eiropas Komisijas atzinumu, pieņemot galīgajā lasījumā valsts budžetu.

5.1.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā

Eiropas Savienības (ES) politiku instrumentu (ES fondu) un citu ārvalstu finanšu palīdzības finansējums šobrīd ir viens no būtiskākajiem investīciju avotiem Latvijas tautsaimniecībā, stimulējot ekonomisko izaugsmi un nodrošinot iepriekš noteikto vajadzību un tautsaimniecības strukturālo izaicinājumu rezultātīvu un sekmīgu risināšanu. Šī finansējuma izmantošanas mērķi un apjomi konkrētās jomās ir apstiprināti plānošanas dokumentos, un to izmantošanas kārtībai ir izstrādāts tiesiskais regulējums¹.

Kohēzijas politikas ES fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda darbības programma “Izaugsme un nodarbinātība”² (turpmāk – darbības programma) paredz 4,42 miljardu *euro* ieguldījumiem. Darbības programma nosaka Kohēzijas politikas fondu investīciju principus, sasniedzamos rezultātus un atbalsta jomas nākamajiem septiņiem gadiem. Pēc darbības programmas apstiprināšanas Eiropas Komisijā 2014.gada 11.novembrī, kā arī nepieciešamo nacionāla līmeņa ES fondu ieviešanu regulējošo normatīvo aktu izstrādes un apstiprināšanas³ ir uzsākta ES fondu finansējuma ieguldīšana tautsaimniecībā, prioritārajos virzienos, kur ir identificētas nozares un tautsaimniecības vajadzības ar vislielāko nepieciešamo atbalstu un kurās sagaidāma investīciju pozitīva ietekme uz tautsaimniecības attīstību. Šie **prioritārie virzieni ir:**

- 1) pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas;
- 2) IKT pieejamība, e-pārvalde un pakalpojumi;
- 3) mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas uzlabošana;
- 4) pāreja uz ekonomiku, kura rada mazas oglekļa emisijas visās nozarēs;

¹Tostarp Kohēzijas politikas ES fondu projektu finansēšanas kārtību nosakot Ministru kabineta 2015.gada 17.marta noteikumos Nr.130 „Noteikumi par valsts budžeta līdzekļu plānošanu Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektu īstenošanai un maksājumu veikšanu 2014.–2020.gada plānošanas periodā”.

²Ar darbības programmu iespējams iepazīties ES fondu portālā: <http://www.esfondi.lv/planosanas-dokumenti>

³Informācija par normatīvajiem aktiem ir pieejama: <http://www.esfondi.lv/normativie-akti>

- 5) vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte;
- 6) ilgtspējīgas transporta sistēmas izveide;
- 7) nodarbinātība un darbaspēka mobilitāte;
- 8) izglītība, prasmes un mūžizglītība;
- 9) sociālā iekļaušana un nabadzības apkarošana.

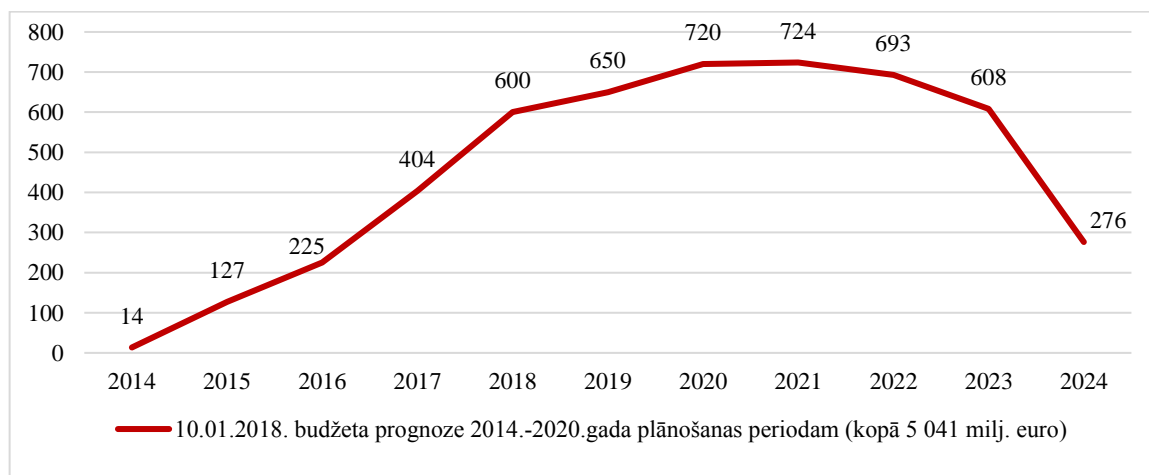
Vienlaikus ir paredzēts atbalsts programmu vadībai ar mērķi nodrošināt programmu efektīvu un drošu vadību, uzraudzību, kontroli un izvērtēšanu.

Lai izmantotu ES fondu finansējumu pilnā apmērā, vienlaikus nodrošinot pakāpenisku un savlaicīgu ES fondu līdzekļu ieplūšanu tautsaimniecībā, ir izstrādāti gan darbības programmas ieviešanas laika grafiks, gan finanšu mērķu un rādītāju sasniegšanas plāni⁴.

Būtisks priekšnosacījums sekmīgai ES fondu projektu īstenošanai – dot iespēju projektu īstenošanai (atsevišķām kategorijām) aizņemt līdzekļus no Valsts kases nacionālā līdzfinansējuma nodrošināšanai, tāpēc arī 2018.gada likums paredz nepieciešamo valsts budžeta aizdevumu limitu šī mērķa īstenošanai.

Kohēzijas politikas fondu līdzfinansētos projektus īsteno, finansējot tos no ministriju budžeta programmās plānotajiem valsts budžeta līdzekļiem. Saskaņā ar Eiropas Komisijas nosacījumiem Kohēzijas politikas fondu finansētajiem projektiem ir nepieciešams arī Latvijas nacionālais līdzfinansējums (ja nav paredzēti citi finansēšanas nosacījumi plānošanas dokumentos).

Projektiem, kuri 2018.gada valsts budžeta izstrādes laikā vēl nav apstiprināti, kā arī apstiprināto projektu pabeigšanai finansējumu rezervē atsevišķā resorā budžeta programmā 80.00.00 “Nesadalītais finansējums Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai”⁵. Valsts budžeta izpildes gaitā minētie valsts budžeta finanšu resursi saskaņā ar ministriju līdzekļu pieprasījumiem un atbilstoši finanšu ministra rīkojumam tiks novirzīti projektu finansēšanai, avansu un veikto izdevumu atmaksām.

5.1. att. Kohēzijas politikas ES fondu izdevumu naudas plūsma ES fondu 2007.-2013.gada un 2014.-2020.gada⁶ plānošanas periodam, milj. euro

⁴Plāni, arī informācija par ieviešanas progresu ir pieejama ES fondu tīmekļa vietnē:

<http://www.esfondi.lv/finansu-un-raditaju-plani-to-izpilde>

⁵Ministru kabineta 2010.gada 18.maija noteikumi Nr.464 „Noteikumi par 74.resora „Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums” 80.00.00 programmā plānoto līdzekļi pārdales kārtību Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai”; <http://likumi.lv/doc.php?id=211138>

⁶Ieguldījumi darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” īstenošanai

Valsts budžeta bāzes izdevumi plānoti, ņemot vērā noteiktos 2018.gada finanšu rādītāju mērķus 2014.–2020.gada plānošanas periodam.

Līdz 2017.gada 31.decembrim ir apstiprināti 127 Ministru kabineta noteikumi par specifisko atbalsta mērķu un to pasākumu īstenošanu, par ES fondu finansējumu, kas veido gandrīz 96% no kopējā plānotā investīciju apjoma. Attiecīgi 2018. gadā un 2019. gadā vēl ir atļicis apstiprināt investīciju nosacījumus par 219,9 milj. euro.

Ārvalstu finanšu palīdzība ietver arī Latvijas un Šveices sadarbības programmas (turpmāk – Šveices programma), Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta (turpmāk – EEZ/Norvēģijas finanšu instrumenti) finansējumu, ko donorvalstis (attiecīgi Šveice, Norvēģija, Islande un Lihtenšteina) novirza ES jaunajām dalībvalstīm ekonomisko un sociālo atšķirību mazināšanai ES.

Saskaņā ar 2011.gada 28.aprīlī un 8.jūnijā ar donorvalstīm parakstītajiem Saprašanās memorandiem Latvijai ir pieejami 67,5 milj. euro 2009.–2014.gada perioda EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu programmu īstenošanai, sniedzot atbalstu projektiem šādās jomās:

- 1) valsts, vietējo un reģionālo iestāžu kapacitātes un institucionālās sadarbības stiprināšana;
- 2) korekcijas dienestu sistēmas uzlabošana;
- 3) inovācijas „zaļās” ražošanas jomā;
- 4) visaptverošas nacionālās klimata politikas izstrāde;
- 5) atbalsts nevalstiskajām organizācijām;
- 6) kultūras un dabas mantojuma saglabāšana un atjaunināšana;
- 7) atbalsts augstskolu studentu un mācībspēku mobilitātei un pētniecībai;
- 8) globālais fonds cienīga darba un trīspusējās sadarbības veicināšana (administrēja Norvēģijas institūcija).

Līdz 2017.gada nogalei noslēdzās visu 7 Latvijas programmu ieviešana un 2018.gadā tiks nodrošināta noslēguma finanšu pārskatu un noslēguma deklarācijas iesniegšana donorvalstīm. Kopumā tika plānots veikt EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu finansējuma investīcijas 75,1 milj. euro apmērā (ieskaitot nacionālo līdzfinansējumu no valsts budžeta), tai skaitā 2018.gadā – 0,02 milj. euro, tomēr līdz 2017.gada 31.decembrim veiktās investīcijas sasniedza 67,9 milj. euro no kopējā pieejamā finansējuma (skatīt attēlu Nr.5.2.). Precīzs investīciju apjoms būs zināms tikai pēc noslēguma programmu pārskatu apstiprināšanas. Detalizētāku informāciju par EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentiem skatīt mājas lapās: www.eeagrants.lv un www.norwaygrants.lv.

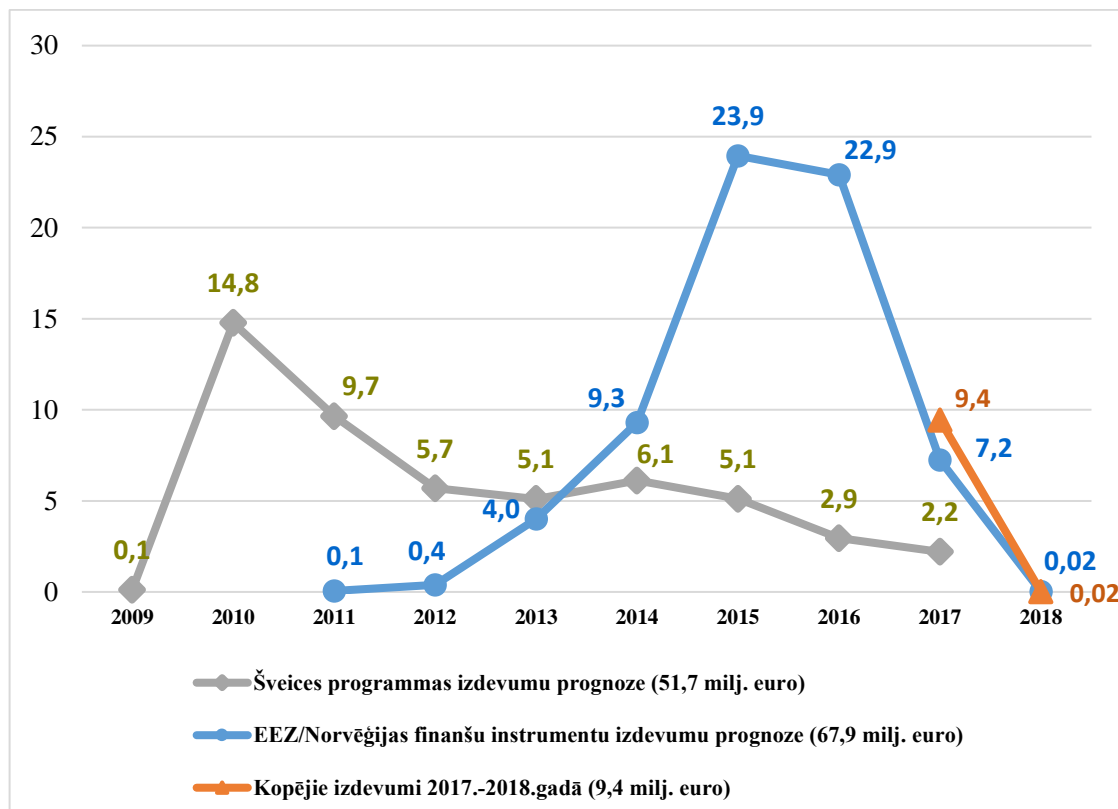
2017.gada 14. decembrī parakstot Saprašanās Memorandus ar donorvalstu pārstāvjiem, veiksmīgi noslēgtas sarunas par EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu 2014. – 2021. gada perioda Latvijai pieejamā finansējuma (102,1 milj. euro) prioritātēm. Saskaņā ar vienošanos būtiskas investīcijas paredzētas pētniecībai un izglītībai, inovāciju veicināšanai uzņēmējdarbībā, reģionālajai attīstībai, vides un klimata izaicinājumu risināšanai, iekšlietu sistēmas un korekcijas dienestu kapacitātes celšanai, kā arī pilsoniskās sabiedrības stiprināšanai.

2007.gada 20.decembrī noslēdza Latvijas Republikas valdības un Šveices Konfederācijas padomes *Ietvarlīgumu par Šveices programmas īstenošanu*, paredzot Latvijai finanšu atbalstu 52 milj. euro apjomā no 2007. gada 14.jūnija līdz 2017. gada 13.jūnijam projektiem šādās jomās:

- 1) droša stabilitāte un atbalsts reformām;

- 2) vide un infrastruktūra;
- 3) atbalsts privātajam sektoram;
- 4) cilvēkresursu un sociālā attīstība;
- 5) atbalsts nevalstiskajām organizācijām.

Tā kā 2017.gada 13.jūnijā noslēdzās visu 12 Šveices programmas projektu īstenošana, 2018.gadā izdevumi netiek plānoti (skatīt attēlu Nr.5.2). Detalizētāku informāciju par Šveices programmu skatīt mājas lapā: www.swiss-contribution.lv.

5.2. att. EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu un Šveices programmas izdevumu naudas plūsmas prognoze, milj. euro

5.1.3. Ministriju un citu centrālo valsts iestāžu 2018., 2019. un 2020.gada maksimāli pieļaujamo izdevumu aprēķināšanas kārtība

Maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopējums sastāv no valsts pamatbudžeta un valsts speciālā budžeta bāzes izdevumiem un valsts pamatbudžeta un valsts speciālā budžeta attīstības izdevumiem. Minēto aprēķinot, Finanšu ministrija pamatojas uz spēkā esošo vidēja termiņa budžeta ietvara likumu, prognozēm par makroekonomisko attīstību, kā arī ievēro valstī noteiktos fiskālos nosacījumus.

Vidēja termiņa budžeta ietvara likuma projekta un gadskārtējā valsts budžeta likuma projekta sagatavošana tiek veikta atbilstoši Ministru kabineta apstiprinātajam to izstrādes un iesniegšanas grafikam.

Valsts budžeta izdevumu plānošanā sākotnēji tiek aprēķināti un saskaņoti bāzes izdevumi. Bāzes izdevumu aprēķinu un to sasaistes principus ar vidēja termiņa budžeta ietvara likumu nosaka Ministru kabineta 2012.gada 11.decembra noteikumi Nr.867 „Kārtība, kādā

nosakāms maksimāli pieļaujama valsts budžeta izdevumu kopējais apjoms un maksimāli pieļaujama valsts budžeta izdevumu kopējais apjoms katrai ministrijai un citām centrālajām valsts iestādēm vidējam termiņam". Tādējādi sākotnēji tiek noteikts nepieciešamais izdevumu apjoms, lai nodrošinātu valsts funkciju izpildi nemainīgā līmenī.

Ministriju un citu centrālo valsts iestāžu 2018. un 2019.gada sākotnējam izdevumu plānam par pamatu tika ņemti likumā „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2017., 2018. un 2019.gadam” noteiktie izdevumu apjomi 2018. un 2019.gadam, savukārt 2020.gada izdevumu apjoms tika noteikts no jauna.

Ministru kabinetā 2017.gada 23.martā tika apstiprināti ministriju un citu centrālo valsts iestāžu valsts budžeta bāzes izdevumi 2018.-2020.gadam, kas vēlāk tika precizēti atbilstoši Ministru kabineta pieņemtajiem lēmumiem, kā arī ministriju iesniegtajiem tehniskajiem precizējumiem. Savukārt 2017.gada 11.aprīlī, izskatot programmas projektu „Latvijas Stabilitātes programma 2017.-2020.gadam”, Ministru kabinets, ņemot vērā uz to brīdi aktuālākās makroekonomiskās attīstības prognozes, lēma par sākotnējo fiskālās telpas apjomu nākamajiem trīs gadiem.

Ministru kabinetā 2017.gada 22.augustā tika izskatīts informatīvais ziņojums "Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozēm 2018.-2020.gadā", kā arī Informatīvais ziņojums "Par valsts budžeta prioritārajiem pasākumiem 2018., 2019. un 2020.gadam", pamatojoties uz ko Ministru kabinets lēma par vispārējās valdības budžeta bilances mērķiem 2018., 2019. un 2020.gadam un tā rezultātā pieejamo indikatīvo fiskālo telpu valsts budžeta attīstības daļas izdevumiem. Finanšu ministrijai tika dots uzdevums atbilstoši Ministru kabineta pieņemtiem budžeta izdevumus samazinošiem vai palielinošiem lēmumiem precizēt ministriju maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu kopējo apjomu 2018., 2019. un 2020.gadam, kā arī Finanšu ministrei organizēt valdību veidojošās koalīcijas sadarbības partneru darba grupu un iesniegt sagatavotos priekšlikumus par atbalstāmajiem prioritārajiem pasākumiem izskatīšanai Ministru kabinetā.

Vienlaikus Finanšu ministrija sadarbībā ar ministrijām īstenoja valsts budžeta izdevumu pārskatīšanu. Ministru kabinetā 2017.gada 28.augustā tika izskatīts informatīvais ziņojums "Par valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas 2018., 2019. un 2020.gadam rezultātiem un priekšlikumi par šo rezultātu izmantošanu likumprojekta "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2018., 2019. un 2020.gadam" un likumprojekta "Par valsts budžetu 2018.gadam" izstrādes procesā". Izdevumu pārskatīšana tika veikta atbilstoši Ministru kabinetā apstiprinātajam izdevumu pārskatīšanas tvērumam, tai skaitā pārskatot līdz šim piešķirto finansējumu jaunajām politikas iniciatīvām, neatliekamajiem pasākumiem un citiem prioritārajiem pasākumiem 2014.-2016.gadam, 2015.-2017.gadam un 2016.-2018.gadam. Izdevumu pārskatīšanas rezultātā tika identificēti pieejamie resursi kopējām valsts prioritātēm 2018.gadam 28,6 milj. EUR un 2019.gadam 25,4 milj. EUR apmērā. Papildus tika identificēti ministriju un citu centrālo valsts iestāžu (turpmāk – ministrijas) iekšējie resursi 2018.gadam 52,5 milj. EUR un 2019.gadam 47,6 milj. EUR apmērā. Izdevumu pārskatīšanas rezultātā identificētos iekšējos resursus ministrijas turpinās izmantot tā piešķiršanas laikā noteiktajiem mērķiem (pasākumiem) vai arī vidējā termiņā tie tiks novirzīti citiem mērķiem (pasākumiem).

Ministru kabinetā 2017.gada 29.augustā tika izskatīts informatīvais ziņojums "Par fiskālās telpas 2018.-2020.gadam noteikšanu un par citiem ar valsts budžeta likumprojektu saistītiem jautājumiem". Ministru kabinets pieņēma zināšanai uz to brīdi indikatīvo fiskālās telpas apjomu vispārējās valdības budžetā 2018.gadā 81,0 milj. EUR apmērā, 2019.gadā 34,1 milj. EUR apmērā un 2020.gadā 231,2 milj. EUR apmērā. Veidojot budžetu, svarīgi ir ievērot fiskālās disciplīnas nosacījumus, vienlaikus nodrošinot papildu finanšu vajadzību, kas nepieciešamas valsts attīstībai, finansēšanu. Papildus Ministru kabinets pieņēma lēmumu, ka izstrādājot vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojektu, Finanšu ministrijai 2020.gada

nesadalīto fiskālo telpu rezervēt veselības aprūpei apjomā, kas nepieciešams, lai nodrošinātu veselības jomai stabilu finansējumu arī pēc strukturālo reformu deficīta atkāpes finansējuma beigām.

Ministriju sniegtie priekšlikumi prioritārajiem pasākumiem kopumā ievērojami pārsniedza pieejamo fiskālo telpu attīstības daļas izdevumiem. Valdību veidojošo koalīcijas sadarbības partneru darba grupa atbilstoši ministriju, citu centrālo valsts iestāžu un koalīcijas pārstāvju iesniegtajiem pieprasījumiem, sagatavoja priekšlikumus atbalstāmajiem prioritārajiem pasākumiem. Gala lēmumi par fiskālās telpas palielinošiem pasākumiem un atbalstāmajiem prioritārajiem pasākumiem tika pieņemti Ministru kabineta 2017.gada 14.septembra sēdē, kur izskatīja informatīvo ziņojumu "Par izdevumiem prioritārajiem pasākumiem valsts budžetam 2018.gadam un ietvaram 2018.-2020.gadam". Kopumā ministrijām un neatkarīgajām institūcijām prioritārajiem pasākumiem atbalstītais papildu finansējums 2018.gadā ir 336,6 milj. EUR, 2019.gadā 367,8 milj. EUR un 2020.gadā 401,1 milj. EUR apmērā. Savukārt ministrijām, ņemot vērā Ministru kabinetā neatbalstītos papildu pieprasījumus, ir jāizvērtē nepieciešamību veikt grozījumus normatīvajos aktos, nevirzīt tālāk sagatavotos likumprojektus, kā arī jāizvērtē iespēju nodrošināt to īstenošanu esošā finansējuma ietvaros.

Finanšu ministrija, atbilstoši Ministru kabinetā apstiprinātajiem valsts budžeta bāzes izdevumiem 2018., 2019. un 2020.gadam, kā arī Ministru kabinetā pieņemtajiem lēmumiem un atbalstītajam papildu finansējumam prioritārajiem pasākumiem, sadarbībā ar ministrijām aprēķināja maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu apjomu 2018., 2019. un 2020.gadam un līdz 2017.gada 18.septembrim elektroniski nosūtīja ministrijām budžeta pieprasījumu sagatavošanai. Savukārt ministrijas līdz 2017.gada 22.septembrim sagatavoja un iesniedza Finanšu ministrijā valsts budžeta pieprasījumus 2018., 2019. un 2020.gadam, lai Finanšu ministrija sagatavotu un iesniegtu likumprojektu "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2018., 2019. un 2020.gadam" (ar paskaidrojumiem, fiskālo risku deklarāciju, Fiskālās disciplīnas padomes fiskālās disciplīnas uzraudzības ziņojumu) un likumprojektu "Par valsts budžetu 2018.gadam" (ar paskaidrojumiem) izskatīšanai Ministru kabinetā.

2017.gada 10.oktobrī Ministru kabinetā tika atbalstīti likumprojekti "Par valsts budžetu 2018.gadam" un "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2018., 2019. un 2020.gadam" un 2017.gada 23.novembrī abi minētie likumi tika pieņemti Saeimā.